

Nr 3

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382).

Genom en den 4 januari 1956 dagtecknad proposition, nr 20, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

angående ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382)

Härigenom förordnas, att 1—4 §§, 8 §, 11 § 1 och 3 mom., 12 § 1 och 2 mom. samt 19 § bidragsförskottslagen den 11 juni 1943¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Barn, vars fader enligt rättens beslut eller skriftligt, av två personer bevittnat avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barnet, äger att, där *fadern* underlåter att betala förfallet belopp, i den utsträckning och under de villkor som nedan sägs av allmänna medel erhålla förskott å underhållsbidraget (b i d r a g s f ö r s k o t t).

Barn, vars fader *eller moder* enligt rättens beslut eller skriftligt, av två personer bevittnat avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barnet, äger att, där *den underhållsskyldige* underlåter att betala förfallet belopp, i den utsträckning och under de villkor som nedan sägs av allmänna medel erhålla förskott å underhållsbidraget (b i d r a g s f ö r s k o t t).

¹ Senaste lydelse, se beträffande 8 § SFS 1953: 106 samt beträffande 11 § 3 mom. och 12 § 2 mom. SFS 1947: 532.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Vad sålunda stadgats skall icke äga tillämpning i fråga om barn, vars moder sammanbor med barnets fader, eller beträffande barn, som bor tillsammans med sin fader.

Vid tillämpningen av denna lag skall, i den mån Konungen förordnat därom, med rättens beslut likställas sådan utom riket tillkommen handling, som i det land där den upprättats kan läggas till grund för indrivning av bidraget.

Bidragförskott må ej utgå till barn, vars föräldrar sammanbo, eller till barn, som bor tillsammans med den underhållsskyldige.

2 §.

Rätt till bidragförskott tillkommer endast barn, som är svensk medborgare och stadigvarande vistas här i riket; dock äger Konungen, under förutsättning av ömsesidighet, träffa överenskommelse med främmande stat i fråga om tillämpning av denna lag å dess undersåtar.

Rätt till bidragförskott tillkommer endast barn, som är svensk medborgare och stadigvarande vistas här i riket. Konungen äger dock träffa överenskommelse med främmande stat i fråga om tillämpningen av denna lag å dess undersåtar ävensom förordna, att barn, som icke någonstädes äger medborgarskap eller, ehuru det äger medborgarskap, är politisk flykting, skall äga samma rätt till bidragförskott som svenskt barn.

Bidragförskott utgår — — — — — sexton år.

3 §.

Ansökning om bidragförskott prövas av barnavårdsnämnden i den kommun, där barnets moder är mantalsskriven vid den tidpunkt, då förskottet sökes. Är modern död eller icke mantalsskriven för året i fråga, prövas ansökningen av barnavårdsnämnden i den kommun, där modern senast varit mantalsskriven. Finnes icke mantalsskrivningsort som ovan sagts, prövas ansökningen av barnavårdsnämnden i den kommun, där barnet stadigvarande vistas.

Ansökning om bidragförskott prövas, om förskottet avser underhållsbidrag som barnets fader är skyldig utgiva, av barnavårdsnämnden i den kommun, där barnets moder är mantalsskriven vid den tidpunkt, då förskottet sökes, och, om förskottet avser underhållsbidrag som modern är skyldig utgiva, av barnavårdsnämnden i den kommun, där fadern är mantalsskriven vid nämnda tidpunkt. Är den av föräldrarna, vilkens mantalsskrivningsort sålunda

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

skall vara avgörande, död eller icke mantalsskriven för året i fråga, prövas ansökningen av barnavårdsnämnden i den kommun, där *han eller hon* senast varit mantalsskriven. Finnes icke mantalsskrivningsort som ovan sagts, prövas ansökningen av barnavårdsnämnden i den kommun, där barnet stadigvarande vistas.

4 §.

Ansökning om bidragsförskott göres hos ordföranden i vederbörande barnavårdsnämnd av *barnets moder* eller, där särskilt förordnad förmyndare finnes, av denne. Ansökning må göras jämväl av barnavårdsman, därest sådan förordnats för barnet.

Ansökning, som avfattas enligt fastställt formulär, skall innehålla nödiga upplysningar för utredande av barnets rätt till bidragsförskott ävensom en av sökanden på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. Är sökanden ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med *barnets och moderns förhållanden* förtrogna personer.

Vid ansökningen — — — — — för barnavårdsnämnden.

Det åligger — — — — — formulärets ifyllande.

8 §.

Bidragsförskott utgår med det belopp *barnets fader* jämlikt rättens beslut eller enligt avtal är *skyldig*

Ansökning om bidragsförskott göres hos ordföranden i vederbörande barnavårdsnämnd av *den av barnets föräldrar, som har vårdnaden om barnet*, eller, där särskilt förordnad förmyndare finnes, av denne. Ansökning må göras jämväl av barnavårdsman, därest sådan förordnats för barnet.

Ansökning, som avfattas enligt fastställt formulär, skall innehålla nödiga upplysningar för utredande av barnets rätt till bidragsförskott ävensom en av sökanden på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. Är sökanden ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med *förhållandena* förtrogna personer.

Bidragsförskott utgår med det belopp *den underhållsskyldige* jämlikt rättens beslut eller enligt avtal är

(Nuvarande lydelse)

att utgiva till barnets underhåll, dock högst med 600 kronor för år räknat.

(Föreslagen lydelse)

pliklig att utgiva till barnets underhåll, dock högst med 600 kronor för år räknat.

11 §.

1 m o m. Beviljat bidragsförskott utbetalas, där ej nedan annorlunda stadgas, månadsvis till *barnets moder* eller, där särskilt förordnad förmyndare finnes, till denne; dock äger barnavårdsnämnden, därest barnet vistas hos annan *än modern eller förmyndaren*, att, då särskilda skäl därtill äro, förordna, att bidragsförskott skall utbetalas till den, hos vilken barnet vistas, eller till annan lämplig person.

Belopp, som — — — — — till betalning.

3 m o m. Beviljat bidragsförskott, som belöper å tid under vilken barn är omhändertaget för skyddsuffostran eller samhällsvård eller på allmän bekostnad vårdas å anstalt i andra fall än förut i denna paragraf avses, skall minst en gång varje kalenderhalvår utbetalas till det kommunala organ som svarar för vårdkostnaden. Av vad sålunda utbetalas må nämnda kostnad täckas. Uppkommer överskott, skall detta redovisas till *barnets moder* eller, där särskilt förordnad förmyndare finnes, till denne.

1 m o m. Beviljat bidragsförskott utbetalas, där ej nedan annorlunda stadgas, månadsvis till *den av barnets föräldrar, som har vårdnaden om barnet*, eller, där särskilt förordnad förmyndare finnes, till denne; dock äger barnavårdsnämnden, därest barnet vistas hos annan, att, då särskilda skäl därtill äro, förordna, att bidragsförskott skall utbetalas till den, hos vilken barnet vistas, eller till annan lämplig person.

3 m o m. Beviljat bidragsförskott, som belöper å tid under vilken barn är omhändertaget för skyddsuffostran eller samhällsvård eller på allmän bekostnad vårdas å anstalt i andra fall än förut i denna paragraf avses, skall minst en gång varje kalenderhalvår utbetalas till det kommunala organ som svarar för vårdkostnaden. Av vad sålunda utbetalas må nämnda kostnad täckas. Uppkommer överskott, skall detta redovisas till *den av barnets föräldrar, som har vårdnaden om barnet*, eller, där särskilt förordnad förmyndare finnes, till denne.

12 §.

1 m o m. Sedan *faderns skyldighet* att utgiva underhållsbidrag till barnet upphört, skall beviljat bidragsförskott ej vidare utgå. Har dessförinnan förskott utbetalats för tid efter det nämnda skyldighet upp-

1 m o m. Sedan *skyldigheten* att utgiva underhållsbidrag till barnet upphört, skall beviljat bidragsförskott ej vidare utgå. Har dessförinnan förskott utbetalats för tid efter det nämnda skyldighet upphört, må

(Nuvarande lydelse)

bör, må sådant belopp icke återkrävas från mottagaren.

2 m o m. Beviljat bidragsförskott skall genom särskilt beslut indragas

a) om, där barnet är fött utom äktenskap eller föräldrarnas äktenskap upplösts genom äktenskapskillnad, föräldrarna sammanflytta;

b) om barnet får bostad tillsammans med *sin fader; eller*

c) om barnet befinnes icke vidare vara svensk medborgare eller stadigvarande vistas här i riket samt bidragsförskottets indragande icke med hänsyn till omständigheterna prövas oskäligt.

(Föreslagen lydelse)

sådant belopp icke återkrävas från mottagaren.

2 m o m. Beviljat bidragsförskott skall genom särskilt beslut indragas

a) om, där barnet är fött utom äktenskap eller föräldrarnas äktenskap upplösts genom äktenskapskillnad, föräldrarna sammanflytta; *eller*

b) om barnet får bostad tillsammans med *den underhållsskyldige.*

Där ej annat följer av överenskommelse eller förordnande, som avses i 2 §, skall beviljat bidragsförskott ock indragas, om barnet befinnes icke vidare vara svensk medborgare eller stadigvarande vistas här i riket samt bidragsförskottets indragande icke med hänsyn till omständigheterna prövas oskäligt.

Beslut om — — — — — från mottagaren.

19 §.

Barnavårdsnämnden bör bereda *modern eller annan*, som äger föra talan för barnet, tillfälle att i samband med återkrävande av bidragsförskott utkräva den del av oguldna underhållsbidrag, som må överskjuta bidragsförskottets belopp.

Barnavårdsnämnden bör bereda *den*, som äger föra talan för barnet, tillfälle att i samband med återkrävande av bidragsförskott utkräva den del av oguldna underhållsbidrag, som må överskjuta bidragsförskottets belopp.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1956.

Propositionens innehåll

I propositionen föreslås, att bidragsförskott skall kunna beviljas icke blott — såsom nu är fallet — då ett barns fader underlåter att fullgöra sin skyldighet att betala bidrag till barnets underhåll utan även då ett barns moder brister i sin underhållsskyldighet mot barnet.

Vidare föreslås vissa, av den nordiska konventionen om social trygghet föranledda ändringar i bidragsförskottslagen.

Bidragsförskott då barnets moder brister i underhållsskyldighet

Genom *bidragsförskottslagen den 11 juni 1943* (nr 382; ändr. 242/1946, 532/1947, 721/1948, 327/1952, 106/1953, 70/1954 och 359/1954) har det allmänna åtagit sig att under vissa förutsättningar förskottera underhållsbidrag, som barn under 16 år äger utfå av sin fader (1 §). Däremot har det allmänna inte iklätt sig skyldighet att under motsvarande förutsättningar utgiva förskott å underhållsbidrag, som barnets moder är pliktig att erlægga. Bidragsförskott kan beviljas för såväl barn i som barn utom äktenskap.

Bidragsförskott utgår med det belopp, som fadern enligt rättens beslut eller avtal är skyldig att utgiva, dock med högst 600 kronor för år (8 §). Genom förskottet blir fadern inte befriad från sin underhållsskyldighet utan det allmänna har rätt att av honom återkräva det förskottrade beloppet (15 §).

I två vid *1955 års riksdag* väckta, likalydande motioner, I: 173 av fru Carlqvist och II: 203 av fru Holmqvist, yrkades, »att riksdagen ville uttala, att vad i § 1 i lag om förskottering av underhållsbidrag för barn sägs om faders underhållsskyldighet även skall gälla moder». I anledning av motionerna anhöll riksdagen i skrivelse den 22 april 1955 (nr 212) till Konungen, efter hemställan av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 26, »att Kungl. Maj:t ville förelägga riksdagen förslag till lag om sådan utvidgning av området för bidragsförskottslagen som i motionerna avses».

Föredraganden, statsrådet Ulla Lindström, anför i propositionen, efter gemensam beredning av ärendet med cheferna för social- och finansdepartementen, bl. a.:

»Det torde vara ganska sällsynt, att en moder ålägges eller åtager sig att utgiva underhållsbidrag till sitt barn. Den av riksdagen begärda utvidgningen av bidragsförskottslagens tillämpningsområde har därför inte någon större räckvidd. De skäl, som anförts för att lagen ändras i förevarande hänseende, synes emellertid bärande, och jag tillstyrker därför, att lagens tillämpningsområde vidgas på sätt riksdagen avsett.»

Av den nordiska konventionen om social trygghet föranledda ändringar

Rätt till bidragsförskott tillkommer enligt *bidragsförskottslagen* endast barn, som är svensk medborgare och stadigvarande vistas här i riket, men Konungen äger under förutsättning av ömsesidighet träffa överenskom- melse med främmande stat om tillämpning av *bidragsförskottslagen* å dess undersåtar (2 § 1 st.). I detta sammanhang må nämnas att — om Konungen jämlikt stadgande i lag eller särskild författning under förutsättning av ömsesidighet äger förordna, att viss förmån skall tillkomma medborgare i annat land — Konungen jämväl må förordna, att sådan förmån skall tillkomma personer, som inte har medborgarskap någonstades eller, ehuru de äger medborgarskap, är politiska flyktingar. Bestämmelser härom åter- finnes i *lagen den 17 juni 1938 angående rätt för Konungen att meddela förordnande om vissa förmåner åt statslösa med flera* (nr 322; ändr. 751/1954).

För att bidragsförskott skall beviljas kräves, att faderns underhålls- skyldighet blivit fastställd genom rättens beslut eller skriftligt av två per- soner bevittnat avtal samt att fadern underlåter att betala förfallet belopp (1 § 1 st. *bidragsförskottslagen*).

I *proposition nr 17* till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t före- slagit riksdagen att för ratifikation godkänna en den 15 september 1955 undertecknad konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om social trygghet. I konventionen föreskrives bl. a., att för med- borgare i ett av de fördragsslutande länderna skall i fråga om rätten till bidragsförskott i ett annat av länderna gälla samma villkor och samma regler som för landets egna medborgare. Med medborgare likställes härvid statslösa personer, som senast varit medborgare i vederbörande fördrags- slutande land.

Andra lagutskottet har förut denna dag, i utlåtande nr 2, föreslagit riks- dagen att godkänna, att Sverige ratificerar ovannämnda konvention.

I nu *förevarande proposition*, nr 20, anför *föredraganden* bl. a. följande.

»Av de nordiska länderna har Finland och Norge inte någon motsvarighet till vår lagstiftning om bidragsförskott. Den förpliktelse att utge bidrags- förskott till finska och norska barn, som enligt konventionen kommer att åvila Sverige, grundar sig alltså på en ensidig utfästelse från svensk sida. Det är emellertid att märka, att konventionen omspannar större delen av de olika ländernas sociala välfärdsanordningar och att ömsesidighet föreligger såtillvida, att varje land utfäst sig att utsträcka sin sociallagstiftning till att omfatta de andra ländernas medborgare. Under sådana omständigheter har det inte ansetts böra krävas, att ömsesidiga utfästelser föreligger i fråga om varje särskild förmån. Det krav på ömsesidighet, som uppställes i 2 §

bidragsförskottslagen, har därför slopats i departementsförslaget. Genomföres denna ändring i bidragsförskottslagen kan det ifrågasättas, huruvida 1938 års lag — som enligt ordalydelsen endast gäller i fall då Konungen under förutsättning av ömsesidighet äger förordna att viss förmån skall tillkomma medborgare i annat land — kan tillämpas för att tillerkänna statslösa och därmed likställda barn rätt till bidragsförskott. 2 § bidragsförskottslagen föreslås därför kompletterad med ett stadgande som ger Konungen rätt att förordna, att barn, som inte har medborgarskap någonstades eller, ehuru det äger medborgarskap, är politisk flykting, skall äga samma rätt till bidragsförskott som svenskt barn.

I konventionen föreskrives vidare, att handling, varå rätt till underhållsbidrag grundas, skall, om den upprättats i ett av de fördragsslutande länderna och i detta land kan ligga till grund för indrivning av bidraget, anses utgöra giltigt underlag för bidragsförskott i de andra länderna. Om handlingen inte utgör beslut av domstol eller offentlig myndighet, skall den i enlighet med föreskrifter, som fastställs i särskild ordning, vara försedd med bevis att den kan utgöra underlag för indrivning hos den bidragskyldige i det land, där den upprättats. Till följd av dessa bestämmelser i konventionen kommer bidragsförskott att kunna beviljas här i riket t. ex. för ett danskt barn, som enligt beslut av dansk domstol äger rätt till underhållsbidrag av sin fader. Det är då rimligt, att ett danskt domstolsbeslut får grunda rätt till bidragsförskott här i riket även i fall, då barnet är svenskt. Överhuvudtaget bör tillses, att svenska barn får samma rätt att för erhållande av bidragsförskott här i riket åberopa utomlands tillkomna handlingar, som genom den nu förevarande konventionen tillerkänts eller genom blivande konventioner kan komma att tillerkännas barn av främmande nationalitet. Det torde få överlämnas åt Konungen att utfärda bestämmelser i detta ämne.

På grund av vad som nu anförts har i 1 § 2 st. departementsförslaget upptagits en fullmakt för Konungen att förordna, att vid lagens tillämpning med rättens beslut — d. v. s. med beslut av svensk domstol — skall likställas sådan utom riket tillkommen handling, som i det land där den upprättats kan läggas till grund för indrivning av bidraget.»

Kostnader

Bidragsförskott beviljas och utbetalas av vederbörande barnavårdsnämnd, som även har att indriva det förskotterade beloppet av fadern (17 § *bidragsförskottslagen*). Kostnaden bestrides, i den mån ersättning ej kan uttagas av fadern, till $\frac{3}{4}$ av statsverket och till $\frac{1}{4}$ av den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat förskottet (20 §). Statsverkets andel i kostnaden utbetalas till kommunerna i efterskott per budgetår (21 §).

Föredraganden anför:

»Den kostnadsökning, som föranledes av de föreslagna lagändringarna, torde bli relativt obetydlig. Eftersom kommunerna erhålla gottgörelse av staten i efterskott per budgetår, kommer ökningen ej att belasta statsbudgeten under nästkommande budgetår.»

Utskottet

Utskottet har ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition, nr 20.

Stockholm den 2 februari 1956

På andra lagutskottets vägnar:

ELSA JOHANSSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Nils Elowsson, Axel E. Svensson, Sunne, fru Carlqvist, fru Svenson, herrar Mannerskantz, Grönkvist och Anders E. Johansson;

från andra kammaren: fru Johansson i Norrköping, herr Jacobsson i Tobo, fru Västberg, herrar Carlsson i Bakeröd, Odhe, fröken Höjer, herr Bengtsson i Varberg och fru Ewerlöf.